

Til: Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

Fra: Haukeland og Stoknes ,
(ansatt ved USN og Handelshøyskolen BI)

24.mai.2024

**Planendring Stikkelvika kraftverk i Hattfjelldal kommune,
saksnummer 200903066-48**

Høringsuttalelse til forlenget byggefrist for Stikkelvika Kraftverk i Hattfjelldal

I løpet av konsesjonsbehandlingen i 2018, ble det oversett et viktig aspekt vedrørende uerstattelige kulturverdier. Det har siden kommet fram at i samisk tradisjon regnes vannet fra Kjerringvatnet som hellig. Dette representerer en sterk innvending mot all videre utbygging, og forsterker vårt standpunkt om at en forlengelse av byggefristen ikke kan innvilges.

Det viktigste nye momentet siden 2018 er Høyesteretts bruk av SP artikkel 27 i Fosen-dommen i lys av FNs menneskerettskomité's praksis og andre relevante høyesterettsdommer. Fosen-dommen har bidratt til å klargjøre når inngrep i samiske reindriftsområder innebærer krenkelse av SP artikkel 27, og i forlengelsen av det hvor terskelen for lovlige inngrep nå går i norsk rett. Vi viser til Ravnas utredning (2022) <https://doi.org/10.18261/lor.61.7.4>) Vi kan ikke se at kunnskapsgrunnlaget for forlenget byggefrist har tatt inn over seg det «vannskillet» i norsk konsesjons-praksis og samisk rett som Høyesterettsdommen representerer. Øyvind Ravna, professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Tromsø, skriver:

«Et sentralt spørsmål ved Fosen-saken var om domstolene ville være i stand til å anerkjenne at storsamfunnet krenket samiske interesser. Grunnen til det var ikke alene at de to siidaene med rettslige midler forgjeves hadde forsvart sitt beiteland mot et folkerettsstridig inngrep, 10 men også en lang rekke av samiske tap i domstolene i perioden 2016 til 2021. Her nevnes HR-2016-2030-A (Stjernøya), HR-2017-2428-A (Sara), HR-2017-2247-A (Reinøya), HR-2018-456-P (Nesseby) og kanskje særlig forsøket *Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt* gjorde på å stanse den inngripende Øyfjellet-utbyggingen frem til lovligheten av vedtaket om utbygging var prøvd (LB-2020-172267). Sistnevnte sak kostet reiene kr 1,77 millioner i omkostninger. Disse rettsavgjørelsene bidro til at samisk rettsikkerhet ble drøftet av Sametinget i plenum vårsesjonen 2021. Tinget etterlyste bl.a. innsikt og kunnskap om samiske rettsforhold hos domstolene {og utredningsmyndigheter}. En del av bildet var at også **[443]** Domstolkommisjonen hadde uttrykt at tiltak måtte iverksettes for å sikre reell likebehandling av samer og nordmenn i domstolene.» (vår kursiv)

Høyesteretts konklusjon viser at så sant det ikke foreligger nasjonale krisesituasjoner, har statene ikke noen skjønnsmargin etter SP artikkel 27. *Samfunnsinteressene som sådanne kan således ikke veies mot minoritetens interesser.* Jillen-Njaarke er nå (mai

2024) i rettsak om inngrepene på Øyfjellet. Det virker særlig uaktsomt å samtidig tvinge gjennom ytterligere natur-inngrep i deres reindriftsområder.

Et annet nytt moment er dokumentasjon av Samisk hellige fjell, som fremkommer bla. i rapporten fra Saemien Sijte-rapporten (2021). Her beskrives Kjerringtind / Aahkkansnurtjie eksplisitt, fordi "Aahkkan" betyr gudinne / urmor / bestemor, iht forstavelsen Aahkka, som har blitt oversatt nedsettende til "Kjerring" på norsk. Se Norberg, Erik, Kappfjell, Tom og Ingegerd Holand (2021): "Bissegh, samiske hellige fjell og offerplasser", prosjektrapport. Snåase: Saemien sijte,.

Videre har Røykfossen historisk inngått i samisk sermonisammenheng, ifølge våre kilder. Dette faktum understreker den religiøse betydningen av dette vannet, og alle inngrep vil da bli en skjending av samisk kultur og religion. Dette ble *ikke* tatt i betraktning under den opprinnelige konsesjonsbehandlingen i 2018, noe som i seg selv kan være i strid med menneskerettighetskonvensjonens artikkel 27, og muligens lede til rettslige konsekvenser hvis det fortsatt overses av forvaltningsmyndighetene. Relevansen av Kjerringtinden for samene har blitt offentlig kjent gjennom en rekke nyhetsoppslag (2021-2022), inkludert en artikkel på NRK med tradisjonsbærer Tom Kappfjell, samt på TV2 den 4. februar 2023, av leder for reinbeitedistriktet, Torstein Appfjell. Deres uttalelser understreker viktigheten av Kjerringtinden i samisk kultur, næringsutøvelse og religion.

Offersteiner er et annet aspekt ved samisk religion som ikke kan overses. Selv om plasseringen av slike steder ikke kan eller vil offentliggjøres av tradisjonsbærere, så understreker deres eksistens nødvendigheten av å ha en føre-var tilnærming til kulturlandskap med både historiske og nålevende praksiser. Se Sametinget om "[Hellige Landskap](#)"

Som sluttresultat av disse nye momentene, må utøvelsen av samisk livssyn bli vektet tyngre og i tråd med Høyesteretts dom om terskel-hensyn. For oss som arbeider faglig med langsiktig, bærekraftig lokal og kultur-basert verdiskapning, vil vi på bakgrunn av denne nye informasjonen (siden 2018), derfor innstendig be NVE om å respektere samisk religion og kultur, og avvise søknaden om forlenget byggefrist for Stikkelvika Kraftverk i Hattfjelldal.

Med vennlig hilsen,

Per Ingvar Haukeland, Professor, Univ. of Sørøst-Norge
(sign)

Per Espen Stoknes, Ass.prof, BI Norwegian Business School, co-director Center for Sustainability and Energy
(sign)